
RESUM EXECUTIU

Vulneració de drets humans a la Frontera Sud de l'Estat espanyol 2021 - 2022

Racisme institucional, fronteres
i política migratòria

Crèdits i agraïments

Agraïm la feina col·lectiva que han aportat les persones migrants, els col·lectius antiracistes, les entitats de drets humans, les defensores de drets a la frontera, les afectades, les persones que cada dia dediquen temps a recollir i observar les vulneracions de drets per després denunciar-les. En definitiva, a totes les persones i entitats que han col·laborat durant aquest any per dur a terme aquest informe.

Data de publicació: maig de 2023

Informe d'Irídia i Novact

Irídia **NOVACT**

Coordinació: Maite Daniela Lo Coco, Clara Calderó Delgado i Andrés García Berrio

Autoria: Irídia i Novact

Andrés García Berrio, Clara Calderó Delgado, Irene Urango Montilla, Irina Samy Cucurull, Maite Daniela Lo Coco, Siham Jessica Korriche, Aina Estarellas Roca
GAC Andrea Galán Santamarina i Gabriela López Neyra
ODHE Carlos Díaz Bodoque i Nora Miralles Crespo

En col·laboració amb: Algeciras Acoge, APDHA, Aquí Estamos Tenerife, Asociación Elín, Coordinadora de Barrios, Geum Dudou, M.D.L.R, No Name Kitchen, Oxfam Intermón, Plataforma CIEs no Algeciras, Programa Ödos (Fundación EMET), Proyecto Frontera Sur, Red de Solidaridad con las Personas Migrantes en Lanzarote, Red Interlavapies, Servicio Jesuita a Migrantes, SIR[a], Solidary Wheels, Valiente Bangla

Maquetació: Maria Conill Hernández

Fotografia: Valentina Lazo Escudero

Infografies: Maria Conill Hernández

Disseny: Maria Conill Hernández

Fotografia de la portada: Valentina Lazo Escudero

Coordinació gràfica: Valentina Lazo Escudero

Edició i correcció d'estil: Raquel M. Martínez

Amb la col·laboració de:

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya

Amb el suport de:

Aquesta obra està subjecte a una llicència de Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional de Creative Commons

Introducció

En un context global d'augment de la violència i de les violacions de drets humans (d'ara endavant, DH) a les fronteres i de la governança de les migracions¹, la Frontera Sud espanyola (d'ara endavant, FS) es configura com un espai de vulneració de drets, excepcionalitat legal i impunitat.

Aquest informe² presenta les **principals vulneracions de drets de les persones migrants que van entrar per vies irregulars durant els anys 2021 i 2022 a l'Estat espanyol**, amb una atenció especial a Ceuta, a Melilla, a les illes Canàries, a les illes Balears, a Andalusia i a Múrcia, així com al Marroc.

Es basa en un monitoratge de vulneracions de DH que s'ha dut a terme a través del treball en xarxa i de la voluntat de generar complementarietat per fiscalitzar la situació de les persones que entren per vies irregulars a través de la FS. Així doncs, l'objectiu és aportar al treball de monitoratge dels DH que es duu a terme des de diferents punts del territori, gràcies a la implicació i a la lluita de moltes persones, col·lectius i entitats, així com contribuir a la transformació de la situació de vulneració dels DH en la FS.

La investigació sobre qüestions relatives als DH i a la violència institucional a la frontera contra les persones migrants és un treball ple d'obstacles. Això es deu precisament al fet que es tracta d'accedir a informació relativa a un tipus de violència exercida per les mateixes institucions, la qual cosa suposa que hi hagi una escassa voluntat política a l'exposició de l'escrutini públic, lluny de l'ideal democràtic. **La informació oficial pública sobre les entrades irregulars és escassa, les dades oficials estan fragmentades i són incompletes. A més, de manera generalitzada, les dades no apareixen desglossades per nacionalitat, gènere, edat o lloc d'arribada, fet que dificulta una anàlisi interseccional.**

---

¹ ACNUR, "News Comment: UNHCR warns of increasing violence and human rights violations at European borders", 21 de febrer de 2022, <https://www.unhcr.org/news/press/2022/2/62137a284/news-comment-unhcr-warns-increasing-violence-human-rights-violations-european.html>

² Aquest document és un resum executiu de l'informe complet, al qual s'hi pot accedir a través del codi QR i de l'enllaç facilitat.

L'any 2022, l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) comunicava públicament la seva preocupació per l'augment de la violència i de les violacions de DH a la UE i per la propagació de “tàctiques deshumanitzants” de governança de les migracions. **La vulneració de drets a les fronteres deriva directament de l'acció o inacció dels estats**, ja que són els responsables del seu control i de la seva gestió. Per tant, són les mateixes institucions les que generen espais de vulneració de drets a les fronteres, i exerceixen força física o psicològica, i generen així afectacions a la integritat física, psíquica o moral de les persones migrants. **No existeixen crisis migratòries sense l'acció de l'estat que impedeix la mobilitat de les persones.**

Les mesures restrictives de control migratori i el volum diari de morts i desapareguts en els espais de frontera només s'entenen aplicant una anàlisi postcolonial capaç de vincular les polítiques migratòries amb una estructura racista i amb la història de dominació colonial que les precedeix. Des d'aquesta perspectiva, algunes vides valdrien més que unes altres i els cossos estigmatitzats per la seva raça i catalogats segons aquesta lògica com a inferiors, estarien exposats a nivells desproporcionats de violència i excepcionalitat. En l'àmbit estatal, la llei d'estrangeria reproduïx la privació de drets, i fomenta la detenció i la deportació dels grups segons la seva raça, que generalment provenen de països amb una història de dominació colonial.

Així mateix, la violació de DH i la mort a les fronteres s'han convertit en característiques fonamentals en el control migratori. Tot i que l'accés a la veritat, a la justícia i a la reparació són principis bàsics d'un estat democràtic i de dret, **a l'Estat espanyol no s'observa una voluntat política d'investigar i de facilitar l'accés a la informació.** Per contra, avui dia s'enfronten nivells intolerables d'impunitat i d'excepcionalitat davant les greus vulneracions de drets a la frontera. **La política migratòria de la UE ha intensificat l'externalització i la lògica de contenció a les fronteres exteriors, creant zones on les persones queden pràcticament immobilitzades** o en les quals almenys es veuen obligades a alentir el seu moviment. Aquesta desacceleració o contenció del moviment és deguda a les restriccions a les quals són exposades a través de mesures burocràtiques i també a través de mesures de detenció, retenció, deportació i obstacles en la mobilitat. Aquests llocs es troben tant dins del mateix Estat espanyol, generalment en zones de frontera, com en els països de trànsit, com és el cas del Marroc.

1. Una visió global de la Frontera Sud espanyola: la contenció

Els dispositius de contenció es caracteritzen per l'opacitat al voltant de la legislació que els regula i les seves normes internes, així com les pràctiques que es duen a terme internament. **En el cas de l'Estat espanyol aquests dispositius inclouen els Centres d'Internament d'Estrangers (CIE), Centres d'Estada Temporal d'Immigrants (CETI), Centres d'Atenció Temporal d'Estrangers (CATE) i altres centres de migracions.** Els dispositius de contenció formen un entramat complex de burocràcia que fa molt complicat per a les persones migrants comprendre en quina situació es troben, on són, qui són els seus advocats/des, fins quan romandran allà, quan seran deportades, o com es poden comunicar amb els seus familiars. **L'opacitat facilita l'arbitrarietat administrativa i genera una situació d'incertesa i d'angoixa a les persones migrants, a més d'una sensació de pèrdua de control.** El bloqueig té un fort impacte a la salut mental de les persones migrants que s'enfronten, fins i tot durant anys, a condicions indignes i a alts nivells d'incertesa.

Retenció de persones a les naus del Tarajal durant les entrades de maig (Ceuta, 2021).

Irina Samy

Les organitzacions de DH i els informes del Defensor del Poble (d'ara endavant, DP), i en la seva condició de Mecanisme Nacional de Prevenció de la Tortura (d'ara endavant, MNP), han assenyalat els CATE com a espais de vulneració de drets en reiterades ocasions. Concretament, i per esmentar només alguns exemples, a l'informe del MNP de 2017 es parla de deficiències en instal·lacions, sobreocupació i cel·les inapropiades per a l'acolliment. L'any 2018, el MNP reitera la “necessitat de posar en marxa infraestructures que estiguin més articulades que permetin garantir els drets fonamentals”. També l'any 2018, es va assenyalar que “no existia un espai habilitat per portar a efecte l'assistència jurídica, que es realitzava en pocs minuts i sense que poguessin mantenir-se entrevistes reservades entre l'advocat i cadascuna de les persones assistides”. Es tracta d'indicacions reiterades que han de ser abordades perquè no tornin a repetir-se situacions de vulneració de drets. De fet, **l'informe del MNP de 2021 va assenyalar que “la detenció d'immigrants hauria de ser excepcional, proporcionada” i que “només hauria de ser un últim recurs, després d'un examen detingut i individual de cada cas”**, i afegia que s'hauria d'examinar periòdicament la necessitat contínua de la detenció i concebre's i adoptar-se mesures alternatives no privatives de llibertat, perquè “els rescatats al mar o detinguts a la costa necessiten una atenció específica i diferenciada”.

2. Ceuta i Melilla

Ceuta i Melilla presenten característiques similars pel que fa a l'estructura i als dispositius de control de la migració: tecnologia, tanques, sistemes de vigilància i efectius policials per controlar el perímetre fronterer. Ambdues són l'única frontera terrestre entre el continent africà i les fronteres exteriors de la UE. **Aquesta realitat ha convertit a aquestes dues ciutats en llocs de vulneració repetida de DH en les quals s'identifiquen pràctiques de devolucions en calent, falta de claredat respecte a l'accés a l'asil, mancances en l'acollida, falta de regulació i de transparència en els CETI i ús repetit, desproporcionat i, a vegades, no reglamentari de la força per part de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat (d'ara endavant, FCSE).** Des de fa dècades, aquestes dues ciutats han estat assenyalades per la seva constant aplicació de l'excepcionalitat i per una vulneració recurrent de drets de les persones migrants.

Segons les dades del Ministeri de l'Interior, el 2021 van entrar per vies no legals ni segures a Ceuta i a Melilla 2.588 persones i, el 2022, 2.582. Així mateix, l'any 2021 consten 3.157 sol·licituds d'asil a Ceuta i 3.277 a Melilla. L'estat dels procediments d'asil a l'Estat espanyol no és homogeni en tot el territori. Mentre que a la resta de l'Estat existeixen grans dificultats per accedir a les cites d'asil, a Ceuta i a Melilla no hi ha retards. **Pel que fa a l'accés a l'asil, en primer lloc, existeix una gran dificultat per a les persones que es troben al Marroc d'acostar-se als llocs fronterers per poder sol·licitar asil, en particular per a les persones migrants i negres.** Per tant, “no hi ha un accés genuí i efectiu a l'asil a la frontera, tret que es posi en risc la vida, nedant o saltant la tanca,” com va assenyalar la Comissària de DH del Consell d'Europa a la seva última visita. En segon lloc, s'observa certa discrecionalitat a l'hora d'aplicar els procediments d'asil per frontera o per territori establerts a la Llei 12/2009, del 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària.

Tant a Ceuta com a Melilla es realitzen devolucions en calent o sumàries sense una anàlisi individualitzada dels casos i sense una correcta identificació de possibles perfils vulnerables com infants, víctimes de tràfic o sol·licitants de protecció internacional. Es tracta de procediments que no respecten la normativa

internacional en la matèria, ni la Jurisprudència del Tribunal Constitucional (TC) ni del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH), i que poden implicar vulneracions del dret a la vida o a la integritat física i moral, així com del dret d'asil i del dret a la tutela judicial efectiva. El Ministeri de l'Interior no ha adaptat els protocols d'actuació de les FCSE a la STC 172/2020 del 19 de novembre de 2020 dos anys després, i ha generat una situació d'inseguretat jurídica absoluta en la qual no s'està respectant la legalitat constitucional quan es realitzen rebutjos a la frontera o devolucions en calent, tal com ha constatat el DP en relació amb el 24J, quan van ser retornades 470 persones. Cal destacar que les **devolucions en calent no succeeixen solament a les entrades per vies terrestres, sinó que també són una pràctica que s'ha detectat a les arribades per via marítima**. Sobre això, al mes d'agost de 2021 es va registrar l'arribada de 41 persones a l'Illa de la Terra de l'arxipèlag d'Al-Howeima, entre les quals 20 dones, tres d'elles embarassades, i 6 menors d'edat. Un dispositiu del Grup Especial d'Activitats Subaquàtiques (GEAS) de la Guàrdia Civil es va desplegar i es va traslladar en helicòpter fins a l'illa per procedir a la seva devolució amb la col·laboració de la Gendarmeria del Regne del Marroc (GRM).

D'altra banda, de manera generalitzada les persones de nacionalitat marroquina no són admeses als CETI. A més a més, s'ha constatat la recurrència a l'expulsió de residents del centre com a mesura punitiva. S'ha observat que quan les persones residents en els centres són expulsades queden en situació de carrer durant diferents períodes de temps. Cal esmentar també que al CETI de Melilla s'han detectat com a mínim tres casos de violència completament contrària a la legalitat per part de vigilants de seguretat privada.

Ceuta i Melilla són dues de les comunitats autònomes de l'Estat que destaquen pel que fa a la taxa de menors d'edat que atenen i que es troben sota tutela, en relació amb la seva població. Els centres temporals de reallotjament per a menors a les ciutats autònomes no són adequats i això provoca que molts dels menors tutelats marxïn dels centres i es trobin en situació de desemparament. **Tot i que existeix un protocol d'actuació policial amb menors d'edat en cas de desaparició, entitats que treballen a Ceuta i a Melilla afirmen que aquest protocol no s'aplica quan els menors fugen del centre. Això fa que els nens, nenes i adolescents (d'ara endavant, NNA) es trobin en una situació de desemparament al carrer, sense que es prenguin mesures per buscar-los i protegir-los.** Així mateix, la possibilitat de creuar l'Estret fent "risky" és també un dels riscos principals per als NNA. **Els intents de fer front a aquest**

fenomen converteixen els ports de Ceuta i Melilla en dos dels punts on els infants sofreixen més violència per part de la Policia Nacional (PN), la Guàrdia Civil (GC) o els agents portuaris.

La mort de com a mínim 40 persones, la desaparició de prop de 80, la devolució sense garanties d'altres 470, sumada a les diverses desenes de persones ferides que van intentar accedir a la ciutat autònoma de Melilla el 24 de juny de 2022 (24J) configuren, sens dubte, la violació de drets humans més greu en la qual s'ha vist implicat l'Estat espanyol a l'última dècada, així com la tragèdia més gran en nombre de morts en una frontera terrestre de la Unió Europea. La magnitud de l'incident contrasta, no obstant això, amb les respostes institucionals espanyola, marroquina i europea, que en cap dels casos han dut a terme investigacions ràpides, exhaustives i diligents.

Pel que fa al 24J, l'actuació de les FCSE es va centrar en la contenció de les persones que havien aconseguit traspasar la porta i que, una vegada travessat el recinte, van tractar d'escalar la tanca que divideix les instal·lacions de Melilla. En canvi, en cap moment van centrar la seva atenció a tractar de rescatar les persones que estaven en situació de perill, primer, i risc de mort després, de l'allau generada després de la ruptura d'una porta en un context de càrregues policials per part de les forces de seguretat del Marroc. **Les greus conseqüències de l'operatiu policial coordinat entre totes dues forces de seguretat podrien ser constitutives de delictes de lesions, contra la integritat moral, prevaricació, omissió del deure de socors o, fins i tot, homicidi imprudent i han de ser investigades per un jutjat d'instrucció.** És inaudit que la Fiscalia no hagi donat trasllat de les seves diligències d'investigació al Jutjat d'Instrucció de Melilla, coneixedor dels fets pel seu ampli caràcter públic, així com pels comunicats mèdics remesos als jutjats. Aquest jutjat també té la responsabilitat d'obrir una investigació diligent pels fets, però malgrat això no consta que se n'hagi obert cap. De la mateixa manera, els cossos policials tenen l'obligació d'informar i d'iniciar les investigacions internes corresponents en el cas que els fets poguessin revestir caràcter delictiu i tampoc consta que s'hagi donat trasllat de cap situació als jutjats d'instrucció competents.

3. Canàries

El 2021 i el 2022 la ruta canària ha estat la ruta d'accés al territori espanyol més mortífera. Segons l'informe de Caminando Fronteras, un total de 7.692 persones han perdut la vida en aquesta ruta en els últims cinc anys. L'any 2022, 1.784 persones van morir en aquest trajecte, la qual cosa suposa un 74,6 % de les morts que succeeixen en totes les rutes d'accés a l'Estat espanyol, comptabilitzades en 2.390. El 2021, tan sols a la ruta canària hi va haver 3.939 víctimes mortals. Cal destacar que, en el moment de l'arribada d'una embarcació, intervenen molts actors, entre els quals s'inclouen els cossos policials, la Creu Roja, el Servei d'Urgències Canari (SUC) i el Salvament Marítim. Això implica reptes en la coordinació. No obstant això, **tan sols les illes de Gran Canària i Tenerife compten amb un protocol de coordinació a l'actuació en els molls** consensuat pels diferents actors, per a la coordinació de recursos a l'atenció sanitària a les persones nouvingudes.

En relació amb l'atenció sanitària a l'arribada a les costes, cal destacar que en la majoria d'elles només s'envia Suport Vital Bàsic, de manera que la primera resposta d'emergència es duu a terme per part exclusivament de la Creu Roja, i majoritàriament la realitza personal voluntari. Això significa que **a l'equip de resposta immediata que desplega la Creu Roja no es garanteix la presència de personal amb coneixements mèdics o d'infermeria, i tampoc hi ha personal especialitzat en infants.** El fet de no garantir presència de personal sanitari en el moment d'arribades pot incórrer en una vulneració del dret a la salut. Respecte a la salut mental, cal destacar que no existeix un protocol d'atenció psicològica que s'activi en els casos de naufragi per atendre els supervivents.

En arribar a les illes Canàries, les persones que no són derivades a l'hospital són detingudes i traslladades als CATE des del moll on hagin desembarcat. **Durant el 2021 i el 2022, es van produir nombroses vulneracions de drets en aquests centres de detenció de curta durada. Un exemple paradigmàtic és el CATE que es va instal·lar a Lanzarote en una nau d'una empresa d'autobusos coneguda com "la nau de la vergonya".** Moltes de les vulneracions que es produeixen als CATE estan relacionades amb el dret a la defensa i a l'assistència lletrada, el dret a l'accés a la informació i el

dret a l'asil. En aquests centres s'han detectat assistències lletrades col·lectives amb un intèrpret per grups lingüístics o a l'aire lliure, i per tant sense cap privacitat. També s'ha sabut que no es fa esment del dret a la protecció en totes les lectures de drets. A més, **en un context de criminalització de les migracions s'estarien realitzant interrogatoris sense assistència lletrada a les persones nouvingudes detingudes als CATE** amb l'objectiu d'obtenir informació sobre el tràfic il·lícit de persones, tràfic d'éssers humans i terrorisme per part de funcionaris de la PN i agents de Frontex.

D'altra banda, s'ha detectat que, tot i que l'Audiència de Las Palmas i l'Audiència de Santa Cruz de Tenerife van dictaminar a l'abril i març de 2021, respectivament, que un expedient de devolució perd la seva validesa si no es compleix en 72 hores o, si s'escau, 60 dies després de l'ingrés en un CIE, a la pràctica **s'han continuat donant internaments al CIE i expulsions des de comissaria sense tramitar expedients d'expulsió, sinó sobre la base d'ordres de devolució mesos després de la seva interposició i de la posada en llibertat de la persona.**

Pel que fa al dret d'asil, a les illes de Tenerife i Lanzarote les organitzacions que es troben sobre el territori assenyalen que hi ha una espera d'entre 3 i 11 mesos per aconseguir cita de manifestació d'asil, i que la possibilitat d'aconseguir-ne una varia en funció de si les persones estan o no en centres del Pla Canàries. A Tenerife, l'automatització del procés per demanar cita d'asil a través del sistema de cites d'estrangeria obstaculitza la possibilitat d'accedir al dret a l'asil. Segons les fonts consultades, s'han detectat expulsions de persones que han manifestat la voluntat de sol·licitar asil en menys de 72 hores des de les comissaries a través de les anomenades deportacions exprés, les quals presenten insuficiències en la salvaguarda de drets, com ara el dret a l'asil, a l'assistència lletrada o al recurs efectiu.

Un percentatge considerable de les persones desplaçades des del 2019 cap a les Canàries està compost per nenes, nens i adolescents que han migrat amb familiars o a càrrec d'altres adults, o que ho han fet de forma no acompanyada. Els dispositius d'emergència de menors estrangers, a la pràctica, s'usen com a centres de protecció permanents. A més, hi ha problemes perquè els menors que necessiten protecció internacional puguin accedir al procediment d'asil i s'ha observat que hi ha menors allotjats en centres per a adults i adults en centres per a menors, tot i que es disposa de documents que ho acrediten. Sobre aquesta qüestió, el DP ha assenyalat la tardança a realitzar les proves per determinar l'edat dels menors, que a més no són del tot precises. A més, en el seu informe del 2022, destaca com una pràctica alarmant la denegació de la cèdula d'inscripció als menors estrangers no acompanyats que no poden obtenir la seva documentació identificativa mentre són menors d'edat.

4. Ruta del Mediterrani Occidental

L'anomenada ruta del Mediterrani Occidental es refereix a les rutes de l'Estret i d'Alboran, que parteixen de les costes del Marroc i d'Algèria i arriben a Andalusia, així com a les arribades a través de la ruta de Llevant o la ruta algeriana, amb embarcacions que parteixen de les costes d'Algèria i arriben a Andalusia, a Múrcia, a València o a les Illes Balears. El 2022 es van comptabilitzar 12.955 arribades a la península i a Illes Balears per via marítima, un 25 % menys que el 2021, on la xifra va ser de 17.341 persones. Al seu torn, Frontex indica que les arribades a Espanya per la ruta del Mediterrani Occidental van incrementar-se el 2021 respecte a anys anteriors, amb un total de 18.466 persones comptabilitzades, i que Algèria va ser el principal país de procedència.

Pel que fa a la mortalitat de la ruta del Mediterrani Occidental, el col·lectiu Caminando Fronteras va comptabilitzar 564 víctimes mortals: 464 a la ruta de Llevant, 75 a la ruta d'Alboran i 25 a la ruta de l'Estret. El 2021 també van comptabilitzar 388 víctimes mortals a la ruta marítima del Mediterrani Occidental: 191 víctimes a la ruta de Llevant, 102 a la ruta de l'Estret i 95 a la ruta d'Alboran. **En els últims cinc anys, la ruta de Llevant s'ha consolidat com la segona ruta d'accés a l'Estat espanyol més mortífera després de la ruta canària**, les dades de la qual xifren en, com a mínim, 1.562 les persones mortes o desaparegudes en aquest trajecte entre el 2018 i el 2022. Durant el període entre el 2021 i el 2022, es va registrar un augment de la mortalitat en la ruta llevantina. Això es va deure al fet que el percentatge de persones que van morir en aquesta ruta va passar del 3,7 % el 2021 al 7,3% el 2022, la qual cosa implica que la taxa de mortalitat es va duplicar.

A causa del control migratori rigorós que s'ha establert a la zona, les persones que decideixen emprendre el trajecte migratori cap a l'Estat espanyol per aquestes rutes, es veuen obligades a

començar el viatge des de punts cada vegada més allunyats de la península. Això provoca un augment de la distància que han de recórrer, el que a la vegada incrementa el perill del trajecte.

Les embarcacions que surten des d'Algèria ja no ho fan només des d'Orà o des de les ciutats més pròximes a la península, ara ho fan des de Tipasa o Dellys, punts més a l'est del país i, per tant, amb una distància més llarga fins a qualsevol punt de la península o de l'arxipèlag, però amb una ruta més "directa" cap a les illes Balears.

En relació amb els Centres d'Internament d'Estrangers (CIE), actualment el centre d'Algesires és l'únic que està actiu a Andalusia. **Cal destacar que, l'abril de 2022, diverses entitats com Algeciras Acoge, l'Associació Pro Drets Humans d'Andalusia i l'Associació Claver, van presentar una denúncia davant del DP on afirmaven que funcionaris del CIE havien fet xantatge interns sol·licitants d'asil per obtenir la seva posada en llibertat a canvi de renunciar a la seva petició de protecció internacional.** Segons els pressupostos generals de l'Estat, es preveu una inversió de 27.170.000 euros entre el 2021 i el 2023 per a la construcció d'un nou Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) a Algesires. Aquest nou centre substituirà les instal·lacions del CIE actual a Algesires i del CIE de Tarifa, que va tancar el juny del 2020. Amb capacitat per a 500 persones, el nou CIE serà el més gran de l'Estat i un dels més grans d'Europa.

5. Conseqüències psicosocials de la frontera entre el Nord d'Àfrica i el Sud d'Espanya. Els efectes nocius de la Frontera Sud des d'una perspectiva psicosocial

Les persones migrants arriben a la frontera sud espanyola en situacions de vulnerabilitat després d'haver sofert greus vulneracions dels seus drets. A més del dany causat per les experiències al seu país d'origen i en el trànsit migratori, existeixen impactes específics de travessar la frontera (per als riscos que comporta per a la seva integritat i vida) i de l'acolliment. **El procés d'acolliment esdevé clau per a la reparació i rehabilitació dels afectats. No solament hi ha una responsabilitat ètica d'oferir un acompanyament integral que afavoreixi la reparació del dany, sinó que també hi ha una responsabilitat legal conforme al dret internacional.** L'impacte de

l'acolliment està associat a tres factors principals: la percepció d'inseguretat física i psicològica, la pèrdua de control (per la desinformació) i l'atac a la dignitat (per les condicions i el tracte rebut).

Les condicions d'acolliment a la FS espanyola s'han convertit en un entorn de tractes inhumans, cruels i degradants que van més enllà d'una situació crítica puntual i que provoquen sofriment psicològic, amb reaccions molt freqüents d'apatia i desmotivació, ràbia, desesperança, por i, en com a mínim una de cada quatre persones, actes d'autolesió o idees suïcides. D'acord amb la definició de tortura de la Convenció de les Nacions Unides, podem considerar que es produeix un sofriment sever que deriva de les condicions creades per l'acolliment i provocat per agents o institucions públiques, que tenen una responsabilitat directa en l'existència d'aquestes condicions. A més, hi ha indicis que s'ha implementat aquesta situació amb una motivació punitiva – amb finalitats de dissuasió de la migració – o discriminatòria, i que hi ha intencionalitat darrere d'això, ja que existeixen indicadors i dades d'aquest sofriment durant anys sense que es posin en pràctica mecanismes correctius.

Des del punt de vista psicosocial, és necessari que els processos d'acolliment per a les persones que arriben al nostre territori siguin més clars i flexibles, perquè les experiències migratòries poden causar un gran impacte psicològic. També és important posar en marxa **recursos per ajudar a reparar aquest dany i assegurar que es defensen els drets humans a la frontera amb uns estàndards elevats de justícia. A més, cal treballar per aconseguir una societat més humana i inclusiva per a tothom.**

*X Marxa per la
Dignitat a Ceuta
(2023).*

Caleidoscopia
Projectos

6. Tecnologies de vigilància a la Frontera Sud espanyola

Prop de mil policies i desenes de càmeres de videovigilància custodien el pas entre el Marroc i les ciutats de Ceuta i Melilla. **La tecnificació de la Frontera Sud espanyola es va iniciar a partir dels anys noranta per esdevenir una part central de la barrera exterior de la Unió Europea. S'han implementat sofisticats sistemes de videovigilància, intel·ligència artificial i tecnologia biomètrica per evitar l'entrada de persones migrades i controlar les sortides i entrades de població de països tercers.**

A més, el blindatge progressiu de la Frontera Sud ha provocat a les persones migrants a canviar les seves rutes migratòries per altres més perilloses i costoses. El procés d'automatització del mur que separa els territoris marroquí i espanyol suposa, d'altra banda, un nínxol de negoci milionari; amb una inversió de més de 100 milions d'euros que ha beneficiat especialment a una vintena d'empreses, moltes d'elles presents també a la indústria de l'armament i la guerra. En destaquen especialment tres: Indra, Dragatges (ACS) i Ferrovia.

El gener de 2019, el Consell de Ministres va aprovar un Pla de mesures per reforçar i modernitzar la protecció fronterera a les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla. Des del febrer de 2021, els més de 8 quilòmetres de perímetre fronterer amb el Marroc ja no tenen filferro de concertina a la part espanyola, tot i que encara es manté a la part marroquina. En lloc del filferro de concertina, **actualment la tanca que separa Espanya i el Marroc compta amb les anomenades “pintes invertides” a la major part del seu recorregut a la**

banda espanyola, i es pretén elevar-la fins als 10 metres d'altura. Aquesta nova estructura fa que sigui extremadament difícil escalar-la, i això augmenta significativament els riscos per a la vida i la integritat física de les persones que intenten superar-la.

La gran aposta des de l'EU-LISA (Agència Europea per a la Gestió Operativa de Sistemes Informàtics de Gran Magnitud en l'Espai de Llibertat, Seguretat i Justícia) per als pròxims anys és **el Sistema d'Entrades i Sortides [EES, segons les seves sigles en anglès], que usarà tecnologies biomètriques per registrar a tots els residents de tercers països que entrin a la UE i les entrades i sortides de cada persona.** El sistema calcularà automàticament el temps d'estada per facilitar-ne l'expulsió quan s'hagi esgotat. L'EES entrarà en vigor a finals del 2023 i estarà connectat amb el Sistema d'Informació de Visats (VIS), i permetrà l'accés a la informació a Frontex i als cossos policials. A la Frontera Sud espanyola l'aplicació de l'EES implicarà el desplegament de controls de reconeixement facial de les persones que travessin la frontera per vies regulars i irregulars.

7. La situación de la migración al Marroc

La situación de DDHH de las personas migrantes en Marruecos es preocupante. La represión de la migración se materializa en prácticas de control especialmente aplicadas sobre las personas migrantes y negras. **Las redadas, detenciones y deportaciones o desplazamientos forzados sin seguir los procedimientos establecidos por la ley se han convertido en una práctica constante en la última década; y afectan también a mujeres, NNA y solicitantes de asilo.** Además, la situación de DDHH en este país también produce desplazamientos forzados de las personas de nacionalidad marroquí hacia fuera del mismo.

Belyounech
(Marroc) vista
des de Ceuta
(2022).

Valentina Lazo

Pots llegir l'informe complert a:

